DOI: 10.35774/sf2026.03.155
УДК 336.64:330.34

Богдан ПШИК
доктор економічних наук, професор, Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, Україна, pshykb1978@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7930-0791

ПРИЧИНИ ПОЯВИ І ПОШИРЕННЯ ФІНАНСОВИХ ІННОВАЦІЙ У СФЕРІ ФІНАНСОВОГО ПОСЕРЕДНИЦТВА

Вступ. *Розвиток глобалізаційних процесів, цифрових технологій, зміна поведінки споживачів фінансових послуг та посилення конкуренції на фінансових ринках зумовлюють постійну трансформацію фінансового посередництва. За таких умов фінансові інновації стають важливим чинником підвищення ефективності роботи фінансових посередників, мобілізації капіталу та економічного зростання.*

Мета *– дослідити причини появи та поширення фінансових інновацій, обґрунтувати їхню роль для трансформації сфери фінансового посередництва і повоєнного відновлення економіки України.*

Результати*. Систематизовано ключові чинники появи фінансових інновацій: технологічний прогрес, цифровізація економіки, конкуренція, глобалізація фінансових ринків, регуляторні зміни, зростання складності управління ризиками, еволюція потреб споживачів фінансових послуг і прагнення до зниження трансакційних витрат. Запропоновано періодизацію розвитку фінансових інновацій, яка відображає їхню еволюцію як процес переходу від інституційних і продуктових змін до цифровізації та інтелектуалізації у сфері фінансового посередництва. Виокремлено чинники поширення фінансових інновацій (мережеві ефекти цифрових платформ, інституційна підтримка, розвиток цифрової інфраструктури, стандартизація технологічних рішень, доступність венчурного фінансування, міжнародна мобільність капіталу, інтеграція у глобальні фінансові мережі, підвищення фінансової грамотності населення). Розкрито зміст компонентів моделі TRICK та обґрунтовано доцільність її використання як теоретико-методологічного підґрунтя для формування стратегії розвитку фінансової індустрії, розроблення інноваційних інструментів для фінансування процесів післявоєнного відновлення й економічного зростання держави, а також оцінки впливу цифровізації, політики фінансових регуляторів і конкурентного середовища на обсяги й інтенсивність впровадження фінансових інновацій як дієвих засобів адаптації фінансової системи України до нових економічних викликів.*

Висновки*. Доведено, що фінансові інновації є закономірним результатом адаптації фінансових посередників до технологічних, економічних і регуляторних змін. Їхнє поширення сприяє цифровізації фінансового сектору, розвитку фінансової інклюзії, підвищен-*

© Богдан Іванович Пшик, 2026

ню ефективності розподілу фінансових ресурсів і розширенню інвестиційних можливостей. При цьому модель TRICK може слугувати теоретичною основою для формування і вибору інноваційних механізмів фінансування повоєнної реконструкції та модернізації економіки України.

***Ключові слова**: банки, глобалізація, інвестиційні ресурси, модель TRICK, повоєнна відбудова, фінансове посередництво, фінансові інновації, фінансові ринки, фінансові установи, цифровізація.*

Табл.: 2, бібл.: 12.

Bogdan PSHYK
Dr. Sc. (Economics), Prof., Ivan Franko National University of Lviv, Lviv, Ukraine,
pshykb1978@ukr.net
ORCID ID: 0000-0001-7930-0791

REASONS FOR THE EMERGENCE AND DIFFUSION OF FINANCIAL INNOVATIONS IN FINANCIAL INTERMEDIATION

***Introduction.** The development of globalization processes, digital technologies, changes in the behavior of financial service consumers, and increasing competition in financial markets drive the continuous transformation of financial intermediation. Under such conditions, financial innovations become an important factor in enhancing the efficiency of financial intermediaries, mobilizing capital, and promoting economic growth.*

***The purpose** of the article is to investigate the reasons for the emergence and diffusion of financial innovations and to substantiate their role in the transformation of financial intermediation and the post-war recovery of Ukraine's economy.*

***Results**. The study systematizes the key drivers of financial innovation, including technological progress, economic digitalization, competition, financial market globalization, regulatory changes, increasing complexity of risk management, the evolving needs of financial service consumers, and the pursuit of lower transaction costs. A periodization of financial innovation development is proposed, reflecting its evolution from institutional and product innovations to digitalization and intellectualization within financial intermediation. The main factors contributing to the diffusion of financial innovations are identified, namely network effects of digital platforms, institutional support, digital infrastructure development, standardization of technological solutions, availability of venture financing, international capital mobility, integration into global financial networks, and improved financial literacy. The components of the TRICK model are examined, and its application as a theoretical and methodological framework for developing financial industry strategies, designing innovative instruments for financing post-war reconstruction and economic growth, and assessing the impact of digitalization, regulatory policies, and competitive pressures on the scale and intensity of financial innovation implementation as an adaptive mechanism for Ukraine's financial system is substantiated.*

***Conclusions**. Financial innovations are shown to be a natural outcome of financial intermediaries' adaptation to technological, economic, and regulatory changes. Their diffusion contributes to the digital transformation of the financial sector, the development of financial inclusion, greater efficiency in the allocation of financial resources, and expanded investment opportunities. The TRICK model can serve as a theoretical basis for the development and se-*

lection of innovative financing mechanisms for the post-war reconstruction and modernization of Ukraine's economy.

***Keywords**: banks; globalization; investment resources; TRICK model; post-war reconstruction; financial intermediation; financial innovations; financial markets; financial institutions; digitalization.*

JEL Classification: E44, F36, G20, E44.

Постановка проблеми. За останні кілька десятиліть одним із ключових чинників розвитку фінансових ринків, на який звертають особливу увагу представники наукових і фінансових кіл, є фінансові інновації, оскільки у світовій фінансовій системі спостерігається стрімке поширення інноваційних фінансових продуктів, інструментів і технологій. Поглиблення глобалізаційних процесів, динамічний розвиток цифрових технологій, зміна поведінки споживачів фінансових послуг та зростання конкуренції між фінансовими установами спричиняють постійне оновлення механізмів фінансового посередництва. У таких умовах фінансові інновації стають одним із ключових факторів підвищення ефективності функціонування фінансових ринків, мобілізації капіталу і підтримки економічного зростання. Особливої актуальності набувають дослідження причин появи та поширення фінансових інновацій, оскільки їхнє виникнення є результатом взаємодії багатьох економічних, технологічних, інституційних, соціальних і поведінкових чинників, а врахування їхнього впливу та розуміння закономірностей розвитку фінансових інновацій дає змогу оцінити перспективи трансформації фінансового сектору та сформувати ефективні механізми регулювання інноваційних процесів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиліть спостерігається значний інтерес до дослідження проблематики впливу фінансових інновацій на фінансові ринки та діяльність їхніх учасників з боку представників вітчизняної і зарубіжної економічної наук. Зокрема, Б. Кінг [1] обґрунтував концепцію "Bank 3.0", згідно з якою банки переходять у функціональну площину через інтеграцію у мобільні і цифрові застосунки, перестаючи поступово бути місцем (установою) для надання фінансових послуг. У праці Ф. Мишкіна [2] пошук інновацій у фінансовій сфері розглядається як один із базових чинників забезпечення прибуткової діяльності. Дослідження П. Туфано [3] присвячено визначенню їхніх функцій. Е. Кейн [4] та Дж. Сінкі [5] обґрунтували динамічну модель змін (модель TRICK) та її вплив на розвиток інновацій у сфері фінансового посередництва. Зв'язок між цифровою трансформацією та фінансовою стабільністю в умовах нестабільних ринків досліджено у праці Л. Аль-Шоуха та інших науковців [6].

Широкий спектр питань щодо ролі інновацій у забезпеченні стійкості й адаптивності фінансових ринків в умовах сучасних викликів став предметом досліджень низки українських вчених-економістів, серед яких варто виокремити праці С. Лєонова, С. Онишко, О. Савченка, А. Семенога, Н. Стоянець, І. Чуницької [7–11]. Однак поза увагою багатьох дослідників залишається виявлення причинно-наслідкових зв'язків між чинниками фінансових інновацій та їхнім впливом на структурні зміни у сфері фінансового посередництва. Окремої уваги потребують дослідження ролі фінансових

інновацій у процесах повоєнної відбудови економіки України.

Метою статті є дослідження причин появи та поширення фінансових інновацій, обґрунтування їхньої ролі для трансформації сфери фінансового посередництва та повоєнного відновлення економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасний розвиток фінансових систем і ринків характеризується стрімким поширенням інноваційних фінансових продуктів, інструментів та технологій, що відбувається в умовах поглиблення глобалізаційних процесів, зміни поведінки споживачів фінансових послуг, підвищення вимоги до діючих фінансових установ з боку органів державного регулювання та контролю, а також посилення вимог до фахівців, які здійснюють продаж фінансових продуктів, зокрема й з використанням складних фінансових схем. У таких умовах жодна фінансово-кредитна установа не може продуктивно діяти впродовж тривалого часу без ефективних принципів управління та підходів до вирішення стратегічних і оперативних завдань, а також впровадження відповідних інновацій у своєму бізнесі.

Тому з позицій сучасної економічної теорії поширення фінансових інновацій розглядається як закономірна реакція фінансового сектору на структурні зміни економічного середовища, які формують потребу в освоєнні нових сегментів сфери фінансового посередництва, диверсифікації фінансових операцій і створенні ефективних механізмів генерування прибутку [2, с. 393].

На думку П. Туфано, виникнення та розвиток фінансових інновацій зумовлені виконанням ними низки функцій, які одночасно є основними чинниками їхнього поширення. По-перше, фінансові інновації сприяють підвищенню ефективності функціонування ринків шляхом полегшення руху фінансових ресурсів. По-друге, вони забезпечують зниження негативного впливу інформаційної асиметрії для учасників ринків. По-третє, важливою функцією фінансових інновацій є скорочення трансакційних витрат, пов'язаних зі здійсненням фінансових операцій. По-четверте, інноваційні фінансові інструменти дають змогу оптимізувати податкове навантаження та адаптуватися до недосконалого регуляторного середовища. По-п'яте, їхній розвиток стимулюється глобалізацією фінансових ринків, що розширює можливості диверсифікації активів і використання сучасних механізмів управління ризиками. Зрештою, вагомим джерелом фінансових інновацій виступає науково-технічний прогрес, насамперед розвиток інформаційно-комунікаційних технологій [3, с. 239–240].

Погоджуючись загалом із думкою дослідника, зазначимо, що на сучасному етапі розвитку фінансові інновації дедалі більше пов'язані не лише зі створенням нових фінансових інструментів, а й цифровою трансформацією бізнес-процесів фінансових посередників. Адже розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту, великих даних (Big Data), хмарних обчислень, блокчейн-технологій та машинного навчання відкриває нові можливості для створення принципово нових фінансових послуг. Це дає змогу скорочувати трансакційні витрати, прискорювати обробку фінансової інформації, підвищувати якість управління ризиками, забезпечувати персоналізацію фінансових послуг та розширювати доступ до фінансових ринків і фінансових установ. Саме технологічний розвиток став основою формування та розвитку фінтех-компаній, цифрових банків та широкого спектру цифрових фінансових сервісів.

Другим чинником появи фінансових інновацій є посилення конкуренції на фінансових ринках, що стимулює безперервний пошук нових способів підвищення ефек-

тивності діяльності. Прагнучи утримати вже сформовану клієнтську базу та зберегти ринкові позиції, фінансові посередники впроваджують інноваційні продукти, нові канали збуту та цифрові сервіси.

Третім чинником появи фінансових інновацій слід назвати глобалізацію фінансових ринків, в ході якої відбувається інтеграція національних фінансових систем і посилення міжнародного руху активів. Відкритість фінансових ринків спричиняє швидке поширення нових фінансових продуктів та технологій між країнами. Водночас розроблені в одному регіоні світу інноваційні рішення можуть за короткий час впроваджуватися установами інших країн, що суттєво прискорює процеси інноваційної трансформації фінансового посередництва.

Четвертий чинник – регуляторні особливості, під дією яких фінансові інновації часто виникають як реакція на зміни регуляторного середовища задля пошуку нових механізмів здійснення фінансових операцій та вдосконалення існуючих продуктів для мінімізації регуляторних обмежень.

П'ятим чинником доцільно вважати зростання складності управління ризиками з огляду на вплив фінансової нестабільності та високу волатильність фінансових ринків, що зумовлює необхідність розробки нових фінансових інструментів для хеджування ризиків (похідні фінансові інструменти, структуровані продукти, сек'юритизація активів).

Шостим чинником, під впливом якого відбуваються трансформації у сфері фінансового посередництва, є еволюція потреб споживачів фінансових послуг щодо покращення їхніх якісних параметрів щодо швидкості, доступності та зручності, адже переважна більшість сучасних споживачів прагнуть отримувати фінансові послуги дистанційно, у будь-який зручний момент та з мінімальними витратами часу. Це стимулює розвиток мобільного банкінгу, електронних платежів, цифрових гаманців, роботизованого інвестиційного консультування.

Сьомий чинник, який є вагомим стимулом появи фінансових інновацій, – це прагнення банків і небанківських фінансових установ до зниження трансакційних витрат, в результаті чого вони отримують можливість підвищувати прибутковість діяльності та пропонувати більш доступні і якісні продукти.

На основі огляду літературних джерел узагальнено факти появи основних фінансових інновацій у розрізі окремих етапів (табл. 1). Так, на першому етапі сформувалися базові інститути сучасної фінансової системи, які забезпечили організаційні засади фінансового посередництва. В межах другого етапу відбулося активне створення нових фінансових продуктів та інструментів, спрямованих на розширення можливостей залучення та розміщення капіталу. Третій етап характеризується інтенсивним розвитком складних фінансових інструментів і нових механізмів управління ризиками для оптимізації фінансових потоків та підвищення ефективності діяльності фінансових посередників. Поширення інформаційно-комунікаційних технологій започаткувало четвертий етап – цифрову трансформацію фінансової сфери, в межах якої ключовим фактором розвитку інновацій стають інтернет-технології та мобільний зв'язок. Сучасний, шостий етап розвитку фінансових інновацій пов'язаний із широким використанням штучного інтелекту, машинного навчання та інших технологій, які ґрунтуються на автоматизованих алгоритмах ухвалення рішень.

Отже, еволюція фінансових інновацій демонструє поступовий перехід від удосконалення інституційної структури фінансового посередництва до створення нових продуктів, оптимізації фінансових процесів, цифровізації каналів надання фінансових послуг і, зрештою, інтелектуалізації фінансової діяльності.

Таблиця 1

Хронологія появи основних фінансових інновацій та їхнє значення для сфери фінансового посередництва*

Етап	Факти появи фінансових інновацій, рік появи	Значення для фінансового посередництва	Ключова характеристика етапу
I. Становлення інституційних фінансових інновацій (XVII ст. - середина XX ст.)	заснування Банку Англії (1694): поява перших кліринговых палат у Лондоні (1773); перші випуски іпотечних цінних паперів в США (1860-ті); створення фондового індексу Dow Jones Industrial Average (1896); створення Федеральної резервної системи США (1913)	заснування перших центральних банків, кліринговых палат і фондових бірж; формування ринків державного боргу; становлення інститутів фінансового посередництва	формування інфраструктури фінансового ринку
II. Розвиток продуктових фінансових інновацій (1950-1980 рр.)	поява першої банківської платіжної картки Diners Club (1950) та першої кредитної картки Bank Americard (Visa) (1958); встановлення першого банкомата у Великій Британії (1967); поява першого фонду грошового ринку (Money Market Fund) (1971); запровадження валютних ф'ючерсів (1972); заснування системи SWIFT (1973); перші операції сек'юритизації іпотечних активів (1977)	поява нових типів кредитних і депозитних продуктів (платіжні та кредитні інновації): платіжні картки, банкомати, електронні платежі, фонди грошового ринку	диверсифікація фінансових продуктів та розширення спектра фінансових послуг
III. Ера фінансового інжинірингу та процесних інновацій (1980-2000 рр.)	перший валютний своп (1980); поява процентних свопів (1980); початок програмної біржової торгівлі (1987); початок впровадження інтернет-банкінгу (1990); створення першого ETF – фонду (1993); заснування PayPal (1998)	становлення і розвиток фінансового інжинірингу – поява дерива-тивів, свопів, ETF, інтернет-банкінгу	зміна підходів до управління фінансовими активами та ризиками
IV. Цифровізація фінансового посередництва (2000-2020 рр.)	поширення алгоритмічної торгівлі (2020); поява концепції peer-to-peer кредитування (2005); запуск блокчейн-технології (2008); створення Bitcoin (2009); поширення robo-advisors (2014); розвиток Open Banking (2015); розвиток токенізації активів (2012-2017); швидке поширення цифрових платежів під час пандемії COVID-19 (2020).	цифровізація фінансових послуг та поява нових форм небанківського фінансового посередництва	інтернет-технології та мобільний зв'язок стають ключовим фактором розвитку інновацій та надання фінансових послуг
V. Інтелектуалізація фінансових інновацій (з 2020 р. до сьогодення)	активний розвиток DeFi (2020); запуск пілотних проєктів цифрових валют центральних банків (2022); інтеграція штучного інтелекту в банківську та інвестиційну діяльність (2023 і до тепер)	фінансове посередництво, яке дедалі більше ґрунтується на автоматизованих алгоритмах ухвалення рішень	перехід від цифровізації до інтелектуалізації фінансових процесів і ухвалення рішень

* Складено на основі [1–5; 8; 11].

Якщо на ранніх етапах головною метою інновацій було розширення можливостей мобілізації та перерозподілу капіталу, то на сучасному етапі їхнє призначення полягає в автоматизації ухвалення рішень, підвищенні якості управління ризиками, персоналізації фінансових послуг та забезпеченні більш ефективного функціонування фінансового посередництва в умовах цифровізації усіх сфер суспільного життя. Це дає підстави розглядати інтелектуальні фінансові інновації як новітню стадію еволюції глобальної фінансової системи.

Що ж стосується поширення фінансових інновацій, цей процес забезпечується впливом чинників, які формують сприятливе середовище для впровадження нових фінансових продуктів, послуг і бізнес-моделей, а саме:

1. Мережевий ефект фінансових екосистем, що виявляється у збільшенні кількості її користувачів та посиленні ефективності взаємодії між ними. Саме завдяки

мережевому ефекту відбувається стрімкий розвиток цифрових банків, платіжних систем, платформ P2P-кредитування, краудфандингу та маркетплейсів фінансових послуг, завдяки яким нові фінансові рішення швидко масштабуються та набувають масового поширення. Яскравим прикладом мережевого ефекту є екосистема Приват24, яка об'єднує більш ніж 13,6 млн користувачів платіжних, кредитних, інвестиційних та торговельних сервісів, які пропонують у її межах [12].

2. Інституційна підтримка інновацій, яка реалізується через посилену увагу до питань розвитку фінансових інновацій з боку держави, фінансових регуляторів та міжнародних фінансових інституцій. Завдяки цьому відбувається створення регуляторних "пісочниць", програм стимулювання фінтех-компаній, механізмів захисту інвесторів, що сприяє зниженню ризиків упровадження нових фінансових продуктів, підвищує довіру учасників ринку до інновацій.

3. Розвиток цифрової інфраструктури, що характеризується розширенням доступу до швидкісного інтернету, хмарних технологій, цифрових ідентифікаційних систем та засобів кіберзахисту. Це створює технічне підґрунтя для функціонування фінансових сервісів та пришвидшення процесів інтеграції інновацій у діяльність фінансових посередників.

4. Стандартизація технологій і бізнес-процесів, яка виступає важливим фактором дифузії фінансових інновацій через використання єдиних стандартів передачі даних, відкритих програмних інтерфейсів (API) та міжнародних платіжних стандартів, що забезпечує сумісність різних фінансових екосистем та скорочує витрати на впровадження інновацій.

5. Розширення доступу до джерел венчурного фінансування, що забезпечує підтримку фінансових інновацій за рахунок ресурсів венчурних фондів, бізнес-ангелів та інших інституцій ризикового інвестування. Завдяки їм з'являються можливості підтримки стартапів ще на початкових стадіях розвитку, що дає змогу розробляти нові продукти, тестувати бізнес-моделі та масштабувати інноваційні рішення на національному й міжнародному рівнях.

6. Міжнародна мобільність капіталу, яка реалізується через створення сприятливих умов для поширення фінансових інновацій, що дає можливість інвесторам оперативно спрямовувати фінансові ресурси до країн із найвищим інноваційним потенціалом, залучати іноземні інвестиції для впровадження нових технологій, значно прискорювати міжнародну дифузію інновацій.

7. Інтеграція фінансових посередників у глобальні фінансові мережі шляхом активної взаємодії через міжнародні платіжні системи, фінансові платформи, фондові і валютні біржі, міжбанківські мережі та кореспондентські рахунки, що сприяє швидкому обміну інноваційними практиками.

8. Підвищення фінансової грамотності населення з огляду на розширення можливостей населення щодо здобуття фінансової освіти та цифрових навичок, що відчутно підвищує попит на інноваційні фінансові послуги. Обізнані споживачі активно використовують мобільний банкінг, електронні платежі, цифрові інвестиційні платформи, страхові технології та інші інноваційні продукти.

На нашу думку, процеси появи та проникнення інновацій у сфері фінансового посередництва можна найкраще пояснити завдяки динамічній моделі змін (моделі TRICK), запропонованій американським економістом Едвардом Кейном [4]. Згодом Дж. Сінкі здійснив наукове обґрунтування цієї моделі з позицій застосування у сфері банківського менеджменту та індустрії фінансових послуг, що формує уявлення про реакцію фінансових посередників на зміни

зовнішнього середовища шляхом впровадження фінансових інновацій [5, с. 59–64]. Ця модель містить такі складові: T(Technology) – технології надання фінансових послуг, які впливають на зміну внутрішніх процесів фінансової установи; R (Regulation) – зміни у регуляторному середовищі фінансового посередництва, використання методів уникнення законодавчих і нормативних обмежень, що сприяє розробленню нових видів продуктів; I (Interest-rate volatility) – невизначеність і фінансові ризики, під впливом яких відбувається створення інструментів управління ними; C (Competition) – посилення конкуренції, що зумовлює вдосконалення характеристик послуг; K (Kapital) – забезпечення адекватності капіталу та його ефективне використання.

Вплив складових цієї моделі на розвиток інновацій у сфері фінансового посередництва слід аналізувати відповідно до результату взаємодії групи взаємопов'язаних чинників, водночас спроба виокремити пріоритетну компоненту моделі TRICK не позбавлена змісту. Якщо прийняти за постійні величини обсяг клієнтури (компонента "С") і адекватність капіталу (компонента "К"), отримаємо три фактори, які впливають на процес появи фінансових інновацій: технології, управління ризиком та регуляторне середовище. Цілком очевидно, що поява інновацій найбільше зумовлена такими чинниками, як управління ризиками (компонент "I") та оволодіння сучасними технологіями (компонент "Т"), причому останній є суттєвішим. Це пояснюється тим, що у сучасному світі відбувається зміна поглядів на сутність активів і капіталу. Фізичний капітал стає менш значним, порівняно з інтелектуальним капіталом, який має нематеріальне джерело утворення, – це інформація, знання, які здатні створювати вартість. Тому збільшення капіталу слід розглядати крізь призму накопичення та використання інформації.

Таким чином, поєднання моделі "TRICK" з інтересом дає формулу змін, яка дає змогу розповсюджувати фінансові інновації:

TRICK + Інтерес = Фінансова інновація

Під інтересом передусім варто розуміти використання вигідних можливостей. Беручи за основу конкуренцію та ефективний ринок, потенційним джерелом вигідних можливостей можна вважати недосконалість та неефективність діяльності. Очевидно, що за наявності конкуренції з часом зможуть зайняти провідні позиції ті фінансові установи, чия діяльність потребуватиме найменших витрат. Однак при цьому не слід забувати, що подібних вигід неможливо досягнути без відповідних витрат, які викликані консолідацією, ймовірними кризовими явищами та фінансовою нестабільністю. Тому протиріччя між економією і необхідністю значних інвестицій є одним із непростих питань сучасності, на яке слід знайти адекватну відповідь. Хоча споживачі значно виграють, оскільки впровадження інновацій дасть змогу отримувати їм фінансові продукти кращої якості за нижчою ціною. Однак бажання відповідати вимогам часу змушує фінансові установи збільшувати витрати на нові технології, розвивати електронні канали збуту їхніх послуг.

У сучасних умовах для України модель TRICK має як теоретичне, так і практичне значення, оскільки дає змогу пояснити наявні процеси трансформації фінансового посередництва і визначити перспективні напрями розвитку фінансових інновацій на шляху інтеграції до європейського фінансового простору та з урахуванням перспектив післявоєнного відновлення економіки. Ця модель може слугувати теоретичною основою для обґрунтування пріоритетів розвитку фінансових інновацій, формування політики розвитку фінансового сектору, об-

ґрунтування причин і наслідків трансформації фінансового посередництва, а також розроблення інноваційних фінансових продуктів, спрямованих на мобілізацію фінансових ресурсів для післявоєнної відбудови економіки України.

У табл. 2 наведено основні фінансові інновації у розрізі кожного елемента моделі, використання яких буде доцільним для мобілізації й використання фінансових ресурсів для цілей повоєнної відбудови економіки України.

Звідси випливає, що у контексті повоєнної відбудови України найбільше значення матимуть такі чинники, як технологічний розвиток, вдосконалення регуляторної бази та пошук нових джерел фінансових ресурсів. Саме ці чинники повинні стати основою формування інноваційної моделі фінансового посередництва, здатної забезпечити масштабне залучення інвестицій для реконструкції інфраструктури, модернізації економіки та прискорення інтеграції України до європейського фінансового простору.

Висновки. Поява та поширення фінансових інновацій у сфері фінансового посередництва є закономірними тенденціями сьогодення, що зумовлено впливом процесів глобалізації, технологічного прогресу, цифровізації економіки, посиленням конкуренції на фінансових ринках, зміною регуляторного середовища, трансформацією потреб клієнтів та прагненням до зниження трансакційних витрат. Дію цих чинників посилюють мережевий ефект цифрових платформ, інституційна підтримка інновацій, розвиток цифрової інфраструктури, а також міжнародна мобільність капіталу та поступове підвищення рівня фінансової обізнаності населення.

Еволюція фінансових інновацій демонструє поступовий перехід від удосконален-

Таблиця 2

Значення моделі TRICK для повоєнної відбудови економіки України*

Елемент моделі	Зміст елемента	Значення для повоєнної відбудови України
T-Technology (технологічний прогрес)	розвиток цифрових технологій, фінтеху, штучного інтелекту, блокчейну, хмарних сервісів та автоматизації фінансових процесів	створення цифрових платформ, залучення інвестицій та фінансування інфраструктурних проєктів, прозорий моніторинг використання коштів відбудови на основі використання технології блокчейн, розвиток цифрового банкінгу, токенізація активів, цифрові державні і муніципальні облігації та інноваційні механізми управління ризиками проєктів реконструкції на базі штучного інтелекту
R - Regulation (регуляторне середовище)	вплив державного регулювання, нагляду та законодавчих обмежень на діяльність фінансових посередників.	регуляторна модернізація, що виступатиме каталізатором формування нових джерел капіталу, а гармонізація фінансового законодавства з нормами ЄС сприятиме вдосконаленню існуючих та появі нових фінансових інструментів, фондів відбудови, розвитку державно-приватного партнерства, зеленого фінансування та залученню міжнародного капіталу
I - Interest-rate volatility (невизначеність і фінансові ризики)	вплив інфляції та ризиків на фінансову систему, що може стати стимулом для появи інноваційних фінансових продуктів	фінансова невизначеність і вплив ризиків, які формують попит на інструменти хеджування, продукти зі страхування інвестиційних ризиків, механізми гарантування кредитів і вкладень у цінні папери, що є необхідними для залучення приватного капіталу до проєктів відбудови
C - Competition (конкуренція)	посилення конкуренції між банками, небанківськими фінансовими установами та фінтех-компаніями	вплив конкуренції, що стимулює розроблення нових інвестиційних продуктів для фінансування реконструкції, нових інструментів і платформ колективного інвестування, краудфандингу, краудінвестингу, цифрових сервісів для бізнесу та населення
K – Kapita (дефіцит капіталу)	дефіцит фінансових ресурсів, необхідність їхнього раціонального використання та формування попиту на нові механізми залучення	обмеженість власних ресурсів, що стимулює створення інноваційних механізмів залучення коштів: інфраструктурних облігацій, фондів реконструкції та розвитку громад (ендавментів), сек'юритизації активів, токенізації майнових прав, змішаного (blended) фінансування та муніципальних інвестиційних фондів

* Складено автором.

ня інституційної структури фінансового посередництва до створення нових продуктів, оптимізації фінансових процесів, цифровізації каналів надання фінансових послуг і, зрештою, інтелектуалізації фінансової діяльності. Цей процес доцільно розглядати крізь призму послідовної зміни етапів, на кожному з яких домінували ті чи інші типи інновацій: інституційні, продуктові, процесні, цифрові та інтелектуальні.

Причини появи та поширення фінансових інновацій слід пояснювати на основі використання динамічної моделі TRICK, яка розглядає їх як результат адаптації фінансових посередників до змін технологічного, економічного та регуляторного середовища. Для України модель TRICK є корисною тим, що дає змогу не лише аналізувати сучасні тенденції розвитку сфери фінансового посередництва, а й прогнозувати перспективні напрями трансформації фінансового сектору та виокремити дієві інноваційні інструменти для фінансування процесів післявоєнного відновлення й економічного зростання держави. Ця модель може виступати теоретичним підґрунтям для формування стратегії розвитку вітчизняної фінансової індустрії, а також оцінки впливу цифровізації, політики фінансових регуляторів і конкурентного середовища на обсяги та інтенсивність впровадження фінансових інновацій як дієвих засобів адаптації фінансової системи України до нових економічних викликів.

Водночас активне впровадження фінансових інновацій супроводжується виникненням додаткових ризиків для фінансової стабільності, що проявляються через посилення впливу нестабільності фінансового ринку, кіберзагроз, появи нових видів фінансового шахрайства та надмірну складність окремих фінансових продуктів, що потребує подальших наукових пошуків у напрямі розроблення дієвих механізмів захисту від їхнього негативного впливу.

Список використаних джерел

1. King B. Bank 3.0: Why Banking Is No Longer Somewhere You Go, But Something You Do. Singapore: Marshall Cavendish International, 2013. 399 p.

2. Mishkin F. S., Eakins S. Financial Markets and Institutions. 10th ed. Boston: Pearson, 2018. 704 p.

3. Tufano P. Financial Innovation and First Mover Advantages. Journal of Financial Economics. 1989. № 25. P. 213–240. URL : https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0304405X89900822.

4. Kane E. J. Accelerating Inflation, Technological Innovation, and the Decreasing Effectiveness of Banking Regulation. Journal of Finance. 1981. Vol. 36. No. 2. P. 355–367. URL : https://www.scirp.org/reference/referencespapers?referenceid=1406201.

5. Sinkey J. F. Commercial Bank Financial Management in the Financial-Services Industry. 6th ed. Upper Saddle River, NJ : Prentice Hall, 2002. 696 p.

6. Al-Shouha L., Khasawneh O., Ahmad Al-naimat M., Elqawaqneh S. The nexus between digitaltransformation and financial sustainability: Does firm size matter? The Jordanian experience (manufacturing sector). Investment Management and Financial Innovations. 2025. Vol. 22. P. 70–82. https://doi.org/10.21511/imfi.22(4).2025.06.

7. Kirichok O., Hurochkina V., Zhanseitova G., Dudchenko V., Rubanov P., Babaiev D., Lyeonov S. Can AI readiness and strong institutions curb AML risk? Cross-country evidence from paneldata. Public and Municipal Finance. 2025. Vol. 14. P. 56–76. https://doi.org/10.21511/pmf.14(4).2025.05.

8. Онишко С. В., Коваленко Ю. М., Виговська В. В. Інноватика на фінансових ринках : монографія; за наук. ред. д.е.н., професора С. В. Онишко. Ірпінь: Ун-т держ. фіскальної служби України, 2018. 466 с.

9. Сукач О.М., Савченко С.О. Науково-методологічні інструменти оцінки впливу фінансових інновацій на фінансовий ринок. Соціальна

економіка. 2025. № 70. С. 122–132. https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-70-11.

10. Чуницька І. І. Вплив цифрових технологій на розвиток фінансового ринку України. Економіка та суспільство. 2023. Вип. 49. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-60.

11. Дюк Р. І. Еволюція бізнес-моделей фінансового сектору: від традиційних банків до платформних екосистем. Економіка і регіон. 2025. № 2. С. 155–160. URL : https://journals.nupp.edu.ua/eir/uk/article/view/3800/3172.

12. Мазур І. Кількість клієнтів ПриватБанку перевищила 18 млн Редактор. 23.10.2025. URL : https://redaktor.com.ua/2025/10/23/kilkist-kliyentiv-pryvatbanku-perevyshhyla-18-mln.

References

1. King, B. (2013). Bank 3.0: Why Banking Is No Longer Somewhere You Go, But Something You Do. Singapore: Marshall Cavendish International.

2. Mishkin, F. S., Eakins, S. (2018). Financial Markets and Institutions; 10th ed.Boston: Pearson.

3. Tufano, P. (1989). Financial Innovation and First Mover Advantages. Journal of Financial Economics, 25, 213–240. Available at : https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/0304405X89900822.

4. Kane, E. J. (1981). Accelerating Inflation, Technological Innovation, and the Decreasing Effectiveness of Banking Regulation. Journal of Finance, 36 (2), 355–367. Available at: https://www.scirp.org/reference/referencespapers? referenceid=1406201.

5. Sinkey, J. F. (2002). Commercial Bank Financial Management in the Financial-Services Industry; 6th ed. Upper Saddle River. New Jersey: Prentice Hall.

6. Al-Shouha, L., Khasawneh, O., Ahmad Al-naimat, M., Elqawaqneh, S. (2025). The nexus between digitaltransformation and financial sustainability: Does firm size matter? The Jordanian experience (manufacturing sector). Investment Management and Financial Innovations, 22, 70–82. https://doi.org/10.21511/imfi.22(4).2025.06 [in Ukrainian].

7. Kirichok, O., Hurochkina, V., Zhanseitova, G., Dudchenko, V., Rubanov, P., Babaiev, D., Lyeonov, S. (2025). Can AI readiness and strong institutions curb AML risk? Cross-country evidence from paneldata. Public and Municipal Finance, 14, 56–76. https://doi.org/10.21511/pmf.14(4).2025.05.

8. Onyshko, S. V., Kovalenko, YU. M., Vyhovs`ka, V. V. (2018). Innovatyka na finansovykh rynkakh [Innovation in financial markets]. (Ed. S. V. Onyshko). Irpin: University of the State Fiscal Service of Ukraine [in Ukrainian].

9. Sukach, O., Savchenko, S. (2025). Naukovo-metodolohichni instrumenty otsinky vplyvu finansovykh innovatsiy na finansovyy rynok [Scientific and methodological tools for assessing the impact of fi nancial innovations on the fi nancial market]. Sotsialna ekonomika – Social Economics, 70, 122–132. https://doi.org/10.26565/2524-2547-2025-70-11 [in Ukrainian].

10. Chunytska, I. I. (2023). Vplyv tsyfrovykh tekhnolohiy na rozvytok finansovoho rynku Ukrainy [The impact of digital technologies on the development of Ukraine's financial market]. Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society, 49. https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-49-60.

11. Dyuk, R. I. (2025). Evoliutsiia biznes-modeley finansovoho sektoru: vid tradytsiynykh bankiv do platformnykh ekosystem [Evolution of financial sector business-models: From traditional banks to platform ecosystems]. Ekonomika i rehion – Economy and Region, 2, 155–160. Available at: https://journals.nupp.edu.ua/eir/uk/article/view/3800/3172.

12. Mazur, I. (2025). Kilkist kliientiv PryvatBanku perevyshchyla 18 mln [PrivatBank's customer base has exceeded 18 million]. Redaktor – Editor. Available at: https://redaktor.com.ua/2025/10/23/kilkist-kliyentiv-pryvatbanku-perevyshhyla-18-mln.